

Latvijas Republikas Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai
Jēkaba ielā 11
Rīgā, LV-1811
2017. gada 17. martā

atzinums par likumprojektu "Sociālās uzņēmējdarbības likums".

Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS (turpmāk – PROVIDUS) sniedz atzinumu par likumprojektu "Sociālās uzņēmējdarbības likums" (turpmāk – likumprojekts) saistībā ar 28. februāra Sociālo un darba lietu komisijas Nodarbinātības apakškomisijas aicinājumu sniegt atzinumu par ierosinājumu papildināt likumprojektu ar normu, kas atļautu pašvaldībām būt sociālo uzņēmumu dibinātājiem. **PROVIDUS uzskata, ka likumprojekta papildināšanu ar normām, kas atļautu pašvaldībām būt sociālo uzņēmumu dibinātājiem, ir nepamatota un nebūtu atbalstāma.**

Atzinīgi jānovērtē dažādo iesaistīto pušu, tai skaitā, Latvijas pašvaldību iniciatīva, meklējot labākos risinājumus sociālās uzņēmējdarbības sektora attīstībai. Pašvaldībām nenoliedzami var būt un arī ir būtiska loma sociālu problēmu risināšanā, kā arī sociālajai uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanā. **Ministru kabineta 2014. gada koncepcijā "Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā" nav ticis ietverts jautājums par pašvaldību iesaisti kā potenciāliem sociālo uzņēmumu dibinātājiem.** Šis ir vērā ņemams apstāklis, ņemot vērā to, ka likumprojekta izstrāde lielā mērā balstās tieši uz šīs sākotnējās koncepcijas. Komisijā izskanējusi virkne argumentu par labu tam, ka pašvaldību lomas īstenošana visveiksmīgāk būtu realizējama, atļaujot pašvaldībām dibināt sociālos uzņēmumus. **Tomēr PROVIDUS viedoklis ir, ka līdzšinējā diskusijā uzrādītie argumenti paši par sevi nenoved pie nepieciešamības pašvaldībām iesaistīties sociālo uzņēmumu dibināšanā un ka tie lielākoties tikai pamato nepieciešamību pašvaldībām aktīvi piedalīties sociāliem uzņēmumiem labvēlīgas vides radīšanā.**

Viens no diskusijā izskanējušajiem argumentiem, kas izvirzīts par labu normas iekļaušanai, saistīts ar to, ka līdzšinējā pieredze liecinot, ka jaunu uzņēmumu izveide visaktīvāk norisinās pašvaldībās, kur darbojušies biznesa inkubatori vai bijis pieejams pašvaldības atbalsts. PROVIDUS norāda, ka **nav saprotams, kāpēc jauniem uzņēmumiem un potenciāliem uzņēmējiem labvēlīgas vides radīšanas potenciāls kalpo par argumentu tam, ka pašvaldībām pašām būtu jāklūst par uzņēmējiem.** Gluži pretēji šāda argumentācija drīzāk varētu būt vietā, ja līdzšinējā pieredze uzrādītu to, ka labvēlīgas vides radīšana nenodrošina nepieciešamo stimulu privāto uzņēmēju motivēšanai.

Vēl diskusijā par attiecīgās normas iekļaušanu likumprojektā izskanējis viedoklis, ka pašvaldībām būtu nepieciešams uzņemties zināmu lomu tirgus nepilnību labošanā gadījumos, kad privātā sektora sociālās uzņēmējdarbības aktivitāte nav spējīga nodrošināt sociālo ietekmi nepieciešamajā apmērā. Šāda argumentācija, lai gan intuitīvi pieņemama, būtu jāskata kopsakarā ar jautājumu par sociālās uzņēmējdarbības sektora attīstību. Proti,

nav skaidrs tas, kas varētu tikt uzskatīts par atbilstošu brīdi, kad būtu pieļaujama pašvaldības aktīva intervence tirgū, novēršot šķietamās nepilnības. No vienas puses neviens neapstrīd to, ka attiecīgais sektors attīstīsies pakāpeniski, bet no otras puses tiek piedāvāta tūlītēja iejaukšanās tirgū. Šādi, centralizēti iejaucoties sociālo problēmu risināšanā, potenciāli destruktīvi tiktu ietekmēta sektora attīstība. Līdz ar to šādā veida argumentējot par labu normas iekļaušanai, ir risks nonākt pretrunās.

Kā vēl viens diskusijā izskanējis arguments par labu normas iekļaušanai likumprojektā mēdz tikt minēts tas, ka Eiropas Savienības (turpmāk – ES) regulējums, iespējams, nepieļauj valsts un pašvaldības atbalstu pietiekamā apmērā, lai atļautu sociālās uzņēmējdarbības sektora attīstību veicinošas vides nodrošināšanu. Tas saistīts ar apstākli, ka ES regulējums ierobežo valsts atbalsta sniegšanu privātiem uzņēmumiem. **PROVIDUS nepiekrīt apgalvojumam, ka pašvaldību atbalsts sociālās uzņēmējdarbības attīstību veicinošas vides izveidei ar dažādiem instrumentiem, pašām nedibinot sociālos uzņēmumus, nevar tikt īstenots saskaņā ar ES normatīvajiem aktiem.** Līdz ar to PROVIDUS neuzskata, ka šāda veida argumentācija būtu pārliecinoša.

Kā pēdējo varētu minēt diskusijā izskanējušo argumentu par labu normas iekļaušanai saistībā ar to, ka pašvaldībām nepieciešams plānot pasākumus sociālo, vides un ekonomikas jautājumu risināšanai vidējā un ilgtermiņā. Lai gan arguments ir ievērojams, tas vienlaikus sevī ietver arī zināmu atzišanos par to, ka tā izvirzītājiem varētu nebūt ticības tam, ka privātais sektors var piedāvāt alternatīvu valsts un pašvaldību piedāvātajiem risinājumiem. Šis arguments sasauca ar iepriekš izcelto tādā ziņā, ka tiek pausts, ka pašvaldībai šķietami būtu jāuzņemas "tirgus nepilnību korekcijas" pirms sociālās uzņēmējdarbības sektors vispār ir izveidojies. Šāda pieeja, iespējams, mazinātu potenciālo privātā sektora risinājumu nestabilitāti, taču vienlaikus ir ar potenciālu sakropļot sociālo pakalpojumu tirgu līdz tādām līmenim, kur tiktu traucēta sociālās uzņēmējdarbības sektora izveidošanās.

Līdz ar to redzams, ka līdz šim diskusijā izskanējušie argumenti par labu normas ieviešanai nesniedz pietiekamu pamatu apgalvojumam, ka normas iekļaušanai likumprojektā būtu perspektīva pozitīvi ietekmē sociālās uzņēmējdarbības sektora attīstību. Varbūt tas zināmā mērā ir arī likumsakarīgi, jo, kā jau norādīts, jau Ministru kabineta 2014. gada koncepcijā "Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā" jautājums par sociālu uzņēmumu dibināšanas tiesību piešķiršanu pašvaldībām nav ticis iekļauts. Gluži pretēji līdzšinējā diskusija liek domāt, ka pašvaldību iesaiste sociālo uzņēmumu dibināšanā rada riskus konkurencei un tai ir potenciāls, kropļojot tirgu, kavēt sektora attīstību. Diskusijā arī nav izkristalizējusies atbilde uz bažām par to, ka pašvaldību dibinātiem sociāliem uzņēmumiem būtu potenciāls radīt nopietnus interešu konfliktus sociālo pakalpojumu iepirkumu gadījumā. Tāpat no līdz šim izskanējušās argumentācijas nerodas pārliecība par to, ka pašvaldību dibinātiem sociālajiem uzņēmumiem būtu spēja nodrošināt sociālo ietekmi tikpat lielā mērā, cik privātā sektora alternatīvai. **PROVIDUS viedoklis ir, ka šobrīd nav pamata nopietni apsvērt attiecīgās normas iekļaušanu likumprojektā.**

Vienlaikus diskusija par attiecīgās normas iekļaušanu likumprojektā ir aktualizējusi vairākus nozīmīgus jautājumus, proti, kā pašvaldībām visefektīvāk nodrošināt sociālās uzņēmējdarbības sektora attīstībai atbilstošu vidi un kā privātā sektora nodrošināto sociālās ietekmes plānošanu savienot ar pašvaldību ilgtspējīgas attīstības plānošanu vidējā un ilgtermiņā. Vienlaikus jāuzsver, ka šie jautājumi būtu risināmi ārpus konkrētā likumprojekta.

PROVIDUS apliecina, ka turpmāk esam gatavi iesaistīties likumprojekta izstrādes un virzīšanas procesā.

Ar cieņu,

Olafs Grigus
PROVIDUS pētnieks